

Vicent SALVADOR; Manuel PÉREZ SALDANYA (ed.)
L'obra literària de Vicent Andrés Estellés. Gèneres, tradicions poètiques i estil
València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2013.

Capgirant, amb intencionalitat deliberadament irònica, el que Šklovskij deia, amb voluntat eminentment provocativa, sobre el Quixot –aquest hauria estat un mer pretext per al desenvolupament de l'acció narrativa–, també cabria dir ara que Vicent Andrés Estellés ha existit per tal que, a sols vint anys del seu decés, sorgís un llibre del pes –en el sentit literal no menys que en el figurat– com el que, sota l'eficaç coordinació de Vicent Salvador i Manuel Pérez Saldanya, ha editat aquest proppassat any 2013 l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (a la qual, possibles suspicàcies i recels a banda, bé cal agrair-li l'esforç d'aquesta seva substancial contribució a la causa comuna).

Fins a una trentena d'estudiosos –reclutats d'entre els professionals més bregats, així com d'entre els de promocions més recentment incorporades a la lliça crítico-lectora– sotmeten en sengles col·laboracions, vàries i polimorfes, a vivisecció i a dissecció obra i vida, vida i obra, de qui ha estat no sols l'autor més important de les lletres valencianes des d'Ausiàs March, sinó una de les veus cabdals en la llengua pròpia de tota la nació, d'ara i sempre.

Apleguen Vicent Salvador i Manuel Pérez Saldanya tota aquesta riquesa de materials (altrament acompanyats d'un disc compacte a cura de Josep Palomero sobre l'exposició dedicada a Estellés, «cronista de records i d'esperances») en dos grans blocs convencionalment orientatius, segons es tracti d'aportacions bé de caire més acadèmic i pròpiament universitari, bé més aviat sorgides a l'escalf de la motivació assagística i personal.

Obren i clouen aquest primer bloc –amb una doble coda final destinada a inventariar traduccions de l'obra estellesiana (p. 365-372) i bibliografia crítica sobre aquesta (p. 373-387)– dos dels estudis amb més contingut teòric del volum per a saber millor què cosa és això de la literatura: en tant que elaboració de recursos expressius propis (p. 15-64) i en tant que missatge de destí tan incert com no menys prenyat de significació per a qui sàpiga reconstruir-lo amb plenitud (p. 341-364).

En l'entremig, una constel·lació d'articles que, des de perspectives complementàries, posen en relleu la competència d'Estellés com a escriptor a còpia de remarcar com aquesta no fóra tal sense una altra –de prèvia i després en paral·lel– com a lector.

Tradicció, dialogisme, intertextualitat són així alguns dels conceptes clau recurrents que, degudament aplicats, permeten d'explicar i d'exemplificar, a propòsit

d'Estellés, com no hi ha autor de gruix que no sigui alhora, en anàloga mesura, àvid receptor: de poesia catalana contemporània (p. 45-92), de clàssics medievals (p. 93-121), de clàssics grecollatins (p. 123-143), de lletres espanyoles (p. 145-176), franceses (p. 177-196), angleses (p. 197-227).

Semblantment, només des d'una profusió creativa indestriable d'una incansable voracitat lectora, esdevé possible, com en el cas d'Estellés, la incursió no menys significativa en gèneres altres que el poètic: el memorialístic (p. 267-290), el periodístic (p. 291-311), el dramaturgic (p. 313-340).

I, encara, aquest mateix entreteiximent de textos i de gèneres aboca inevitablement al conreu d'una modalitat literària d'alt potencial subversiu i, per al lector amatent a desxifrar-la, d'efecte no menys jocós i catàrtic: la paròdia (p. 229-266).

Més heterogeni, el segon bloc acull aportacions que, cadascuna des de la respectiva especificitat, projecten nova llum sobre el periple vital i sobre facetes diverses del mester estellesià. Resseguiment d'origens intel·lectuals i literaris a través de la figura mentora de Joan Fuster (p. 391-410) i del grup Torre (p. 411-424). Nòmina de la relació amb escriptors, editors i acadèmics de les Illes (p. 425-435). Anàlisi d'un virtuosisme mètric capaç de fer veure com a natural el que no és sinó fruit d'un treballat artifici (p. 437-465). Ponderació de la mena de religiositat inherent a la poesia del nostre autor (p. 483-500). Rastreig de la recepció d'aquesta en la poesia valenciana contemporània (p. 575-587). Comparança sobre el tractament del cos femení, del sexe i de les relacions filials entre la poesia d'Estellés i la de Maria-Mercè Marçal (p. 589-613). Dilucidació a través de la semiòtica topològica de l'arrelament d'un verb poètic en el seu territori històric (p. 615-652). Aplicació (mal sigui de manera tàcita) del concepte d'intermedialitat a l'hora de considerar els fluxos de permeabilitat recíproca entre la poesia d'Estellés i la pintura (p. 501-525) i entre aquella i la versió musical que se n'ha fet en forma de cançó (p. 527-555). No menys interessant, en el marc de la teoria de la recepció, resulta l'aproximació al tractament dispensat a l'obra d'Estellés en els llibres de text escolars, ençà i dellà del Sénia (p. 557-573).

I, encara, les reflexions generades tant a propòsit de *L'inventari clement de Gandia* (p. 467-481), com dels models de llengua emprats per Estellés (p. 653-721), constitueixen supòsits —teòrics i pràctics— a tenir ben en compte arribada que sigui l'hora d'editar críticament i com cal el magne opus estellesià.

Un objectiu, aquest, al qual d'una manera o altra apuntaven també, en darrera instància, aportacions recents, com l'*Opera Estellesiana*, publicada per l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana el 2010, o el monogràfic de la revista *Reduccions* dedicat a Estellés en el seu número 98/99, d'abril del 2011. Però al qual objectiu final és d'esperar que vingui a donar sens dubte l'empenta definitiva l'obra aquí succintament ressenyada.

Josep Murgades

Universitat de Barcelona